

דף כא.

עין משפט א.

הו"מ סימן רנג סעיף יז

יט. שכיב מרע שאמר תנו לבנים שקל בכל שבת או אל תתנו להם אלא שקל בכל שבת, ונמצא שאינו מספיק להם נותנים להם כל צורכם ^ב, אם לא שאמר שאם מתו בניו ירשו אחרים תחתיהם ^ל, שאז אין נותנים להם אלא שקל ^מ כפי שאמר הגם שאין מספיק להם.

עין משפט ב.

אה"ע סימן נד סעיף א

א. ציווה לתת לבתו סכום מעות לפרנסתה ליקח בהם קרקע, בין שהיה שכיב מרע בין שהיה בריא ומת, והרי המעות ביד שלישי, אם גדולה היא ונישאת, ואמרה תנו אותם לבעלי וכל מה שירצה יעשה בהם, שומעין לה. אבל אם היא קטנה אפי' נישאת, או גדולה ועדיין מאורסת, יעשה השליש מה שציווה האב.

כ. רמב"ם פי"א מזכיה הלכה כ"ג ממסקנת הגמ'. בכתובות ע' ע"א. ואפי' אמר בלשון אל תתנו אלא שקל דקמ"ל דאפ"ה נותנים ואמרינן ודאי דעתו לא היתה להרעיב בניו, ולא אמר כן אלא כדי שיצמצמו במזונותיהן, ולא ילכו אחר המותרות. סמ"ע ס"ק ל"ו.

ל. וכתב רש"י בכתובות ס"ט ע"ב ד"ה אם מתו, היינו מתו בניו בלא בנים ומבואר בסי' רמ"ח סעיף א' במה שציין המחבר. והש"ך בס"ק כ"ג הביא ממהר"א ששון שהעיר על רש"י דמוכח מגמ' שם שזה אינו.

ומה שהאחרים יורשים אף שאינם ראויים ליירש והגם שאמר "ירשו" אחרים תחתיהם מ"מ מהני בהם לשון ירושה וזה מכח הלשון מתנה שאמר "תנו" שקל לבני, דלשון זה מהני ללשון "ירושה לאחרים" שאמר תוך כדי דיבור, וכמ"ש בסי' רפ"א סעיף ז'. ודלא כב"י ש"ך שם ס"ק כ"ג.

מ. והחסר להם יתנו מן הצדקה, והגם שהמצווה אמר שאל יקברוהו מנכסיו אין שומעין לו כמ"ש בסעיף ל', צ"ל דשם שאני כיון שהנכסים הם שלו, ואיך יצווה שלא יטלו מנכסיו לקוברו ועי"ז להעשיר את בניו, משא"כ כאן שהממון אינו של בניו שנתן אותו אחריהם לאחרים. סמ"ע ס"ק ל"ח.

ח"מ סימן רנב סעיף ב

ב. מצוה לקיים דברי המת¹, ואפי' בריא שציוה ונתנו מעכשיו לשליש² לשם כך ומת מצוה לקיים דבריו.

הגה: אבל היו ביד השליש קודם לצוואה ולא לשם כך, או שבא לידו אחר הצוואה אין בזה³ מצוה לקיים דברי המת.

הגה: כל דבר שנקנה במתנת שכיב מרע, אם קדמו היורשים ומכרו המקבל מוציאו מן הלוקח⁴, אבל דבר שלא ניתן במתנה רק מכח מצוה לקיים דברי המת, אם קדמו היורשים ומכרו אין המקבל מוציא מיד הלוקח דמה שעשו עשו.

הגה: נשבע או נדר לתת לפלוני כו"כ ומת ולא נתן, יורשיו פטורין, ואין בזה מצוה לקיים דברי המת⁵.

הגה: הפקיד כספים אצל חברו ואמר שאם ימות, יעשה בהם הטוב, הרי זה יתנם ליורשיו⁶.

ג. מכתובות ס"ט ע"ב. אמר רב נחמן הלכה כר"מ ומסוף פ"ק דגיטין י"ד ע"ב, וט"ו ע"א. משמע דאפי' בבריא אמרינן מצוה. כ"כ התוס' בדף י"ג ע"א ד"ה והא, והרא"ש בסי' ט"ו, והר"ן. ובמשרים של רי"ו נתיב כ"ד מביא ג' חילוקים בין מצוה לקיים דברי המת ובין דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי. וכתב הריב"ש בסי' רמ"ד שאלמנה שקיבלה בקנין לשכיב מרע בעלה לקיים צוואתו בנכסיו, מ"מ גובאת כתובתה מתחילה ואח"כ תשלם משאר נכסיו. סמ"ע ס"ק ג'.

ד. ובאמר ליורשים "תנו" בסי' ר"נ סעיף כ"ג מובא שתי דעות בזה במר"ן, ולדעה שניה שם שהוא י"א בתרא דוקא מסרו ליד שלישי מצוה לקיים דברי המת ע"ש.

ה. ממרדכי ב"ב פ' מי שמת סי' תר"ל.

ו. והטעם, שכל דבר שנקנה במתנת שכיב מרע נעשה שלו ממש, וכשמכרו הוי כגולן שמכר, ורצה מזה גובה רצה מזה גובה, רק דכשהלוקח לא ידע שהדבר ניתן במתנת שכיב מרע צריך להחזיר ללוקח דמיו בלבד משום תקנת השוק. ש"ך ס"ק ו' ודלא כהסמ"ע בס"ק ו'.

ז. ב"י בשם הריטב"א בתשובה סי' ר"א, ועיין בסי' רי"ב סעיף ז'. ובסי' ר"ט סעיף ד'.

ועיין בהלכות צדקה יו"ד סימן רמ"ח ס"ג ברמ"א ובמג"א ס"ק ח.

ק. ב"י בשם המרדכי בפ' מי שמת סי' תרכ"ה. וכ"כ לקמן בסי' רפ"ב סעיף א'.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 05841504777 email: minchat.aaa@gmail.com

עין משפט ג.

או"ח סימן תקעו פ"ב
עין לעיל דף יט. עין משפט ב ג

דף כא:

עין משפט א.

או"ח סימן תקעו פ"ב

ג. היה דבר בחזירים וכ"ש בעכו"ם מתענין.

עין משפט ב.ג.

או"ח סימן תקעו פ"ב
עין לעיל דף יט. עין משפט ב.ג.